

GAÁL SÁNDOR

Szabó László Ambrus (1927–1991)

Életútja

Szabó László Ambrus Büdszentmihályon (ma Tiszavasvári) született 1927. július 24-én.¹ Édesapja az Alkaloida Vegyészeti Gyár gépésze volt. Szülőfalujának erőteljes református gyülekezete, szüleinek, nagyszüleinek bibliás kegyessége hatására a közeli Hajdúnánási Református Gimnáziumban folytatta tanulmányait, de időközben Budapesten is tanult a Kemény Zsigmond Gimnáziumban. Hajdúnánásra visszatérve

itt érettségizett 1946-ban, kitűnő eredménnyel.² Családjukban erősen élt a hagyomány, miszerint anyai ágon egyik őse Tolnai Dali János püspök volt.

Gimnáziumi tanulmányait követően teológiai tanulmányait Debrecenben végezte 1946–1951 között. Az itteni közösségben a teológus gyülekezet presbitere, majd gondnoka, s végül főgondnoka is volt.³ Első lelkészképesítő vizsgáját 1951. szeptember 25-én jegyzőkönyvi dicsérettel, jeles eredménnyel, majd a második lelkészképesítő vizsgáját 1952. október 1-jén kitűnő eredménnyel szerezte meg. Lelkipásztorrá 1958. május 9-én Debrecenben szentelték. Mint exmisszus segédlelkész rövid ideig szolgált Hajdúnánáson, 1949. július 1-jétől 1949. szeptember 30-ig, majd a Debrecen-Kistemplomi Egyházközségben 1949. október 1. és 1951. augusztus 31. között. Kollégiumi széniorra három egymást követő évben is megválasztották, 1951. szeptember 1. és 1954. október 31. között. Ez a korábbi gyakorlatól eltért, hiszen erre a kollégiumi tisztségre a hallgatók sorából vagy a közvetlenül végzetek közül választottak arra érdemes embereket. Az a tény, hogy tanulmányai végeztével állították szolgálatba a Debrecen-Kistemplomi Egyházközségben végzett exmisszusi szolgálatok után, arra enged következtetni, hogy nemcsak a közegyházi tisztségviselők választását, hanem a diákvezető személyének kiválasztását is befolyásolhatta a korabeli társadalmi rend. Emellett az is tudható, hogy ebben a feladatkörben az internátus vezetése szinte teljes egészében rá hárult. Széniori munkájának méltatását a tanári kar 1954. december 14-ei jegyzőkönyve

1 Szabó László Ambrus református lelkipásztor törzskönyve, TtREL I.1.i.14.

2 A Debreceni Református Teológiai Akadémia Tanári Kari Ülésének Jegyzőkönyvei (továbbiakban: Kari Jegyzőkönyv) 1991. szeptember 10., 285. számhoz tartozó melléklet.

3 Kari Jegyzőkönyv 1960. február 19., 47. sz.

57. számában követhetjük. Mindenesetre diáktársai is úgy emlékeznek rá, hogy nem méltatlanul került kiválasztásra, mert kiemelkedő szellemi tehetségű diák volt társai között.⁴ A visszaemlékezők és a jegyzőkönyvi idézetek tanúsága szerint a bibliai nyelvek és a rendszeres teológiai tárgyak tanulmányozásában komoly segítséget nyújtott diáktársainak.

1953. február 7-én kötött házasságot Ó. Nagy Sárával. Gyermeük nem született. 1954. november 1-jétől 1958. május 9-ig segédlelkész, megbízott püspöki titkár, ezt követően pedig püspöki titkár 1960. március 1-jéig. Eközben teológiai asszisztens 1955-től 1958-ig, majd teológiai előadó 1958–1960 között.

Az ökumenika tanszékre Békefi Benő távozása és Bartha Tibor püspökké választása után kerül először az órák megtartására, majd pedig 1960-tól tanszékvezető docens. Ezt követően teológiai professzor a Debreceni Református Teológiai Akadémia Ökumenika Tanszékén.⁵ Gyakorlatilag a tanszék-elődök által oktatott tárgyakat viszi tovább: egyházunk mai élete, népünk élete, alkotmánytan, ökumenika.⁶ A későbbi években marad el az egyházunk mai élete és a népünk élete tantárgy, s marad az ökumenika és az egyházismeret. A 90-es évekre a tanszék munkája az említett két tárgyra és a heti rendszerességgel megtartott szemináriumi foglalkozásokra korlátozódik. A teológiai tudományok doktora fokozatot a rendszeres teológia tárgyköréből szerezte meg, amely témájában kapcsolódott a tanszéken végzett munkájához, disszertációjának címe⁷: *A huszadik századi római katholicizmus dogmatikai ekkleziológiai háttéré és vonásai*.

A Debreceni Református Teológiai Akadémia vezetésében is részt vett: 1964–1966 között, valamint az 1973/74-es és az 1982/83-as tanévben dékán volt, 1962-től 1964-ig, valamint 1976-tól 1978-ig és az 1983/84-es tanévben pedig a Teológiai Akadémia prodékánja.

Mindemellett a város közéletében 1963-tól mint a Debrecen Megyei Jogú Város Tanácsának tagja vett részt. Az egyházi közéletben pedig mint a Magyarországi Református Egyház Zsinatának rendes képviselője szolgált 1964. január 1-jétől. A róla szóló méltatásban tanártársa így jellemzi: „A teológiai, kollégiumi, egyházmegyei, egyházkerületi, zsinati tisztségek egész sorát viselte. Egyháztörténeti tapasztalataira és alapos törvényismeretére mindig lehetett számítani.”⁸ Közegyházi szolgálatában részt vállalt a lelkésztovábbképzők tartásában és szervezésében is. Külföldi tanulmányútra nem volt lehetősége, három alkalommal is próbálkozott. 1948-ban itthon, 1949-ben és 1958-ban pedig külföldön utasították vissza. S amikor lehetőséget kapott Wuppertalban, akkor családi és egyéb okokra hivatkozva nem fogadta el.

4 Kari Jegyzőkönyv 1991. szeptember 10., 285. számhoz tartozó melléklet, dr. Lenkeyné dr. Semsey Klára megemlékezése, 1.

5 Kari Jegyzőkönyv 1960. február 19., 2. sz.

6 Kari Jegyzőkönyv 1958. szeptember 11., a tanmenetet tartalmazó melléklet.

7 Kari Jegyzőkönyv 1966. június 9., 354. sz.

8 Kari Jegyzőkönyv 1991. szeptember 10., 285. számhoz tartozó melléklet, dr. Lenkeyné dr. Semsey Klára megemlékezése, 2.

A Berekfürdőn tartott lelkésztoábbképzésekből jelentős mértékben kivette a részét, az ottani tanfolyamokon mintegy százötven alkalommal tartott előadást. Előadásai kéziratban maradtak fenn, irodalmi tevékenységét önmaga jelentéktelennek minősítette. „[...] ennek magyarázatát azonban abban lehet találnunk, hogy országos egyházi sajtónk nem figyelt fel kellőképpen Szabó László Ambrusra, s nem sürgette, hogy működjék közre aktívan teológiai irodalmunk gyarapításában.”⁹ *Szentek egyessége* címmel írta rendszeres teológiai megalapozással I. lelkészi vizsgadolgozatát. Majd ezt a témát továbbvitte, s így írta meg az *Egyházközösség* című dolgozatát. II. vizsgadolgozata *A liberális teológia hatása az 1904–1907-es egyházi törvényekre* témában született meg. A 250 oldalas munkában teológiatörténeti szempontból vizsgálta a zsinati felszólalásokat. A későbbiek során kéziratban maradt jegyzete *Liberális teológia* címmel a II–III. éves hallgatóknak készült tanulmányi anyagul. A felsőbb évesek számára pedig *A Magyarországi Református Egyház teológiai megújulásának szempontjai és bizonyosságai* címmel készített jegyzetet. Az ökumenika tárgy oktatásához segédletül adta közre a *Bevezetés az Ökumené történetének és teológiai problémáinak tanulmányozásához* című jegyzetet. Érdekes módon a tanszékre való kinevezése¹⁰ körül a korabeli jegyzőkönyvek újratárgyalják a tanszék korábbi funkcióját, hivatkozással arra, hogy a Makkai Sándor 1951. július 19-ei elhalálózásával megüresedett pasztorális teológiai tanszék az úgynevezett második gyakorlati tanszék, amelyet azt követően átszerveztek, s azon Békefi Benő és Bartha Tibor végezte munkáját. Ekkor előkerült a missziói tanszék elnevezésének kérdése is, illetve annak a lehetősége, hogy az átszervezett tanszéket *A missziói és az ökumenika elmélete* elnevezéssel illetik. Ez lényegileg jóval később, a pártállam bukása után, a rendszerváltozást követően, Szabó László Ambrus 1991. március 23-án Debrecenben bekövetkezett halála után Bütösi János tanszéki munkájával valósul meg, amikor is a jelenleg is érvényes missziói és felekezettudományi tanszék elnevezést kapja, ennek megfelelő tartalommal. Szabó László Ambrus tanszéki munkájának idején még a kinevezését megörökítő jegyzőkönyvek egyértelműen arról adnak hiteles információt, hogy a tanszék betöltésének felügyelete egyértelműen az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének jóváhagyásával, a vele történt előzetes egyeztetés alapján történhetett csak.

A Szabó László Ambrus halála utáni időre esik a társadalmi átrendeződés és a tanszéken folyó oktatómunka átalakulása. Az elmondható, hogy az ő három évtizedes oktatói munkásságának köszönhetően a Debreceni Református Teológiai Akadémián olyan könyv- és folyóirat-állomány gyűlt össze az ökumenikus mozgalom témájában, amelynek léte komoly bázist jelenthet a korabeli ökumenikus mozgalom kutatására vállalkozóknak.

⁹ Kari Jegyzőkönyv 1960. február 19.

¹⁰ Ekkor az elnevezés: Az ökumené története és teológiai problémái.

Válogatott írásai

- Szentek egyessége, I. lelkészképesítő vizsgai dolgozat.
A liberális teológia hatása az 1904–1907-es egyházi törvényekre, II. lelkészképesítő vizsgai dolgozat.
Egyházközösség – dolgozat, amely kéziratban maradt.
Liberális teológia – tanulmányi anyag a II–III. éves teológiai hallgatók számára.
A Magyarországi Református Egyház theologiai megújulásának szempontjai és bizonyosságai – tanulmányi anyag a IV–V. éves teológiai hallgatók számára.
Bevezetés az Ökumené történetének és theologiai problémáinak tanulmányozásához – tanulmányi anyag az ökumenia tárgy oktatásához.
A huszadik századi római katolicizmus dogmatikai ekkleziológiai háttere és vonásai – doktori disszertáció.
A Debreceni Református Teológiai Akadémia megalakulása és működése a kollégiumban, In: Barcza József 1988, 307–324.